

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра етнології і археології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТНОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні
кафедри етнології і археології
протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Етнологія
Викладач (-і)	Костючок Петро Леонтійович, к.і.н., професор кафедри етнології і археології
Контактний телефон викладача	
Е-mail викладача	petro.kostyuchok@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Вівторок о 15.00.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
«Етнологія» є обов'язковим освітнім компонентом освітньо-професійної програми для здобуття освітнього рівня бакалавра з галузі знань Освіта/Педагогіка, спеціальності «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» предметної спеціальності Середня освіта (Історія та громадянська освіта). «Етнологія» передбачає вивчення розвитку уявлень про головні тенденції етнологічної науки на сучасному етапі, питань теорії етносу, етногенезу та етнічної історії, сучасної класифікації народів світу, традиційних і сучасних форм життєдіяльності етносів різних континентів, особливостей міжетнічної комунікації, етнічної картини світу, етнічної свідомості. Лекційні та семінарські заняття допоможуть здобувачам освіти глибше засвоїти вузлові питання етнічного розмаїття світу, ознайомитися з історією етнологічної науки, оперувати науковою етнологічною термінологією, теоріями, концепціями, вивчити основи етнопсихології, етнічних процесів та етнічної культури. На семінарських заняттях здобувачі освіти оволодівають основами наукового дослідження, навчаються самостійно оцінювати етнічні процеси, висловлювати і аргументувати власні думки. Предметом вивчення навчальної дисципліни є матеріальна культура народів, обряди, звичаї, вірування, система виховання, розселення народів, демографічні процеси, етнічна самосвідомість.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Метою вивчення навчальної дисципліни є сформувати знання про форми впливу людини, суспільства, держави на етнічні процеси і явища; формувати етнічну свідомість і культуру поведінки для гармонійного засвоєння цінностей свого народу і загальнолюдських здобутків; забезпечувати передачу етнокультурних традицій з покоління в покоління; запобігати поширенню етнічної упередженості й пересудів; плекати культуру міжетнічного спілкування; синтезувати результати інших гуманітарних і природничих наук для глибокого і всебічного пізнання етнічної сфери життєдіяльності людського суспільства. <i>Завдання курсу</i> полягає у вивченні студентами проблем, пов'язаних з історією світової етнологічної думки, новітніх інтерпретацій етнічного розвитку світу, етнічну картину людства та її багатоманітність, основи теоретичної етнології, особливості протікання етнічних процесів і конфліктів. Основними цілями вивчення дисципліни є: • етапи становлення етнології як самостійної галузі знань; • основи методології етнологічного дослідження; • світові етнологічні школи, їх теорії та ідеї; • класифікацію етносів, критерії, види та їх характеристики; • сучасний стан розробки теорії етносу, нації, етнічності; • основні характеристики та компоненти психології етносу;	

- сутність процесів етнічного розмежування та згуртування;
- основні риси сучасних етнічних процесів в світі;
- сутність і типологію етнічних конфліктів;
- проблему співвідношення етнічного і культурного, етнічного і релігійного;
- значення звичаїв і ритуалів в житті того чи іншого представника етносу;
- принципи та методи представлення складної історичної інформації у логічно послідовній формі (характеристиці).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *вміти*:

- застосовувати методи історичного аналізу та синтезу історичних фактів, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки в історичному процесі;
- застосовувати на практиці етнологічні методи;
- аналізувати різні фактори життєдіяльності етнічних спільнот;
- співставляти різні інтерпретації основних понять у викладі наукових шкіл;
- робити висновки на основі аналізу статичних і динамічних характеристик психології етносу;
- робити узагальнення та висновки на основі аналізу етнічного розвитку світу.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Пропонована дисципліна покликана розвинути наступні компетентності:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії та громадянської освіти в закладах загальної середньої освіти і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, а також до використання знань у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання й повноцінне розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність письмово й усно спілкуватися (комунікувати) українською – державною мовою; отримувати і передавати професійну інформацію іноземною мовою.

ЗК 10. Здатність поважати мультикультурність і різноманітність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

Компетентності предметної спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) (ПК)

ПК 4. Здатність інтегрувати набуті знання з історичних та інших гуманітарних наук в самостійну систему, виявляти цілісність знань та умінь.

ПК 5. Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, володіти базовими знаннями української та світової культури в контексті готовності майбутніх фахівців до спілкування у мультикультурному середовищі на основі толерантності, діалогу і співробітництва.

ПК 6. Здатність здійснювати критичний аналіз різних джерел інформації та наукового пізнання, використовувати їх у професійній діяльності.

ПК 9. Здатність використовувати в професійній діяльності нові підходи до шкільної історичної освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції, з метою формування історичної свідомості, національної пам'яті, здійснення громадянсько-патріотичного виховання.

Програмні результати навчання (РН)

РН 1. Відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології, сучасних освітніх технологій; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН 2. Демонструвати вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

РН 3. Називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН 5. Вибирати відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізувати динаміку особистісного розвитку учнів, визначати ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

РН 6. Називати і пояснювати принципи проєктування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.

РН 7. Демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН 8. Генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН 11. Виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.

РН 12. Аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

РН 13. Демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

Програмні результати навчання

ПРН 4. Демонструвати інтегроване мислення, пояснювати цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.

ПРН 5. Використовувати краєзнавчу складову курсу історії, громадянської освіти, для активізації пізнавальної діяльності учнів; організовувати позакласну гурткову роботу, музейну, пам'ятко-охоронну, народознавчу роботу, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини України та світу з навчальною, науковою і просвітницькою метою.

ПРН 6. Працювати з джерелами інформації, вміти їх аналізувати, синтезувати, порівнювати та інтегрувати їх у зміст навчання історії, представляти та обговорювати відображені в них факти, явища, події, визначати власну позицію щодо суперечливих питань.

ПРН 9. Цінувати різноманіття та мультикультурність світу; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

5. Організація навчання			
Обсяг навчальної дисципліни д.ф.н. / з.ф.н.			
лекції	16/8		
семінарські заняття / практичні / лабораторні	24/4		
самостійна робота	50/78		
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3-й семестр	Середня освіта (Історія та громадянська освіта)	2	нормативний
Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції д.ф.н / з.ф.н.	семін. (практ ичн.) заняття д.ф.н. / з.ф.н.	сам. роб. дф.н. / з.ф.н.
Тема 1. Становлення етнології як самостійної галузі знань.	2/2	2/-	4/6
Тема 2. Методи і методологія етнології.	-/-	2/-	4/6
Тема 3. Історія світової етнологічної думки	-/-	2/-	4/6
Тема 4. Новітні теоретичні розробки сучасної етнології	2/-	-/-	4/6
Тема 5. Етнічна картина світу	2/2	2/2	2/6
Тема 6. Етнос. Нація. Етнічність	2/2	-/2	2/6
Тема 7. Теорія етносу.	-/-	2/-	2/6
Тема 8. Теорія нації.	-/-	2/-	2/6
Тема 9. Процеси етнічного розмежування та етнічного згуртування.	2/-	2/-	2/6
Тема 10. Етнічні контакти.	-/-	2/-	2/6
Тема 11. Сучасні етнічні процеси.	2/2	-/-	2/4
Тема 12. Етнопсихологія.	2/-	2/-	4/4
Тема 13. Етнічні конфлікти.	-/-	2/-	4/4
Тема 14. Етнополітичні конфлікти	2/-	-/-	4/2
Тема 15. Етнічна культура.	-/-	2/-	4/2
Тема 16. Етнос і релігія	-/-	2/-	4/2
ЗАГ:		16/8	24/4 50/78
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Семестровий контроль рівня знань та успішності студентів відбувається у формі екзамену. Підсумкова оцінка (максимум 100 балів) визначається як сума балів за поточний контроль знань (50 балів) та результатів екзаменаційної роботи (50 балів). Підсумковий бал складається з суми підсумкового балу за семінарські заняття (максимально 15 балів), балу за колоквиум (максимально 10 балів), балу		

	за контроль самостійної роботи (максимально 15 балів) і балу за індивідуальну роботу (максимально 10 балів), оцінки на іспиті (максимально 50) та в сукупності становить максимально 100 балів. Сумарна кількість – 100 балів.																											
	<table><tr><th colspan="3">Шкала оцінювання</th></tr><tr><th>Університетська</th><th>Національна</th><th>Шкала ЄКТС</th></tr><tr><td>90-100</td><td>відмінно</td><td>A</td></tr><tr><td>80-89</td><td rowspan="2">добре</td><td>B</td></tr><tr><td>70-79</td><td>C</td></tr><tr><td>60-69</td><td rowspan="2">задовільно</td><td>D</td></tr><tr><td>50-59</td><td>E</td></tr><tr><td>26-49</td><td>незадовільно (з можливістю повторного складання)</td><td>FX</td></tr><tr><td>1-25</td><td>незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)</td><td>F</td></tr></table>			Шкала оцінювання			Університетська	Національна	Шкала ЄКТС	90-100	відмінно	A	80-89	добре	B	70-79	C	60-69	задовільно	D	50-59	E	26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)	FX	1-25	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	F
Шкала оцінювання																												
Університетська	Національна	Шкала ЄКТС																										
90-100	відмінно	A																										
80-89	добре	B																										
70-79		C																										
60-69	задовільно	D																										
50-59		E																										
26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)	FX																										
1-25	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	F																										

Вимоги до письмових робіт	Семестровий підсумковий контроль з навчальної дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену у терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни. Екзамен – форма підсумкового контролю, яка передбачає перевірку розуміння студентом теоретичного та практичного програмного матеріалу з усієї дисципліни, здатності творчо використовувати здобуті знання та вміння, формувати власне ставлення до певної проблеми тощо.
Семінарські заняття	Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях здійснюється за стобальною шкалою. Кожен студент зобов'язаний взяти участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру. Пропущене заняття або негативну оцінку студент зобов'язаний «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем. При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал студента.
Умови допуску до підсумкового контролю	Форма і терміни підсумкового контролю визначаються навчальним планом. Студент(-ка) допускається до підсумкового контролю (іспиту) за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 25 і більше балів під час поточного контролю.
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – іспит.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

Контрольна письмова робота, як правило, виконується студентами на останньому семінарському занятті.

Академічна доброчесність: У Карпатському національному університеті ім. В. Стефаника навчальний процес побудований на основі дотримання принципів академічної доброчесності, прозорості та законності роботи. Як викладач, так і студент (-ка), повинні дотримуватися Положення про запобігання академічному плагіату, Положення про запобігання академічного плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній

роботі здобувачів освіти, Кодексу честі Прикарпатського (Карпатського) національного університету імені Василя Стефаника (<https://surli.cc/qlwgld>). У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять та активна участь на лекціях, семінарських заняттях є обов'язковою умовою успішного складання екзамену з пропонованого курсу. За умови відсутності студента(-ки) на лекції чи семінарському занятті без поважних причин (довідки, виданої лікарською установою, заяви, підписаної в деканаті і т. п.), отримання негативної оцінки або невчасного виконання студентами індивідуальних робіт у визначений день має відбутися відпрацювання.

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у встановлений термін. Пропущене заняття студент(ка) може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило, «відпрацювання» проходить в усній формі, шляхом вирішення тестових завдань на сайті дистанційного навчання тощо.

Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському (Карпатському) національному університеті імені Василя Стефаника» (<http://surl.li/epwgcc>).

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Етнографія України: навчальний посібник / За ред. С.А.Макарчука. Львів, 1994.
2. Етнологія : термінологічно-понятійний довідник : навч. посіб. для студ. Луцьк, 2009. 242 с.
3. Кафарський В. І., Савчук Б. П. Етнологія: підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.
4. Костючок П. Культурні маркери національної ідентичності. Вісник Прикарпатського університету. Історія. 2012. Вип. 22.
5. Мала енциклопедія етнодержавознавства / за ред. Ю. Римаренка. Київ : Либідь, 1997. 942 с.
6. Савчук Б., Кафарський В. Вступ до етнології. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. 20 с.
7. Тиводар М.П. Етнологія: Навчальний посібник. Львів: Світ, 2004. 624 с.
8. Хоптяр Ю.А. Етнологія. Київ, 2008. 144 с.
9. Юрій М.Ф. Етнологія. Навчальний посібник. Київ, 2006. 360 с.
10. Benedict R. Patterns of Culture. New York : Mariner Books, 2005. 291 p.
11. Duranti A. Linguistic Anthropology. Cambridge : CUP, 1997. 398 p.
12. Miller B. Cultural Anthropology. 4th ed. Boston : Pearson Education, 2007.

Додаткова література:

1. Myronova N., Maksymova A., Senchylo-Tatlilioglu N., Kostyuchok P., & Nastenka S. Linguistic divergence in the context of globalization: an analysis of linguistic changes and its impact on cultural identity. ad alta: Journal of Interdisciplinary Research. 2024. 14 (1, Special Issue XLII), 129–134. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11913633>

Інформаційні ресурси

1. Інститут історії України НАН України <https://history.org.ua/>
2. Наукова бібліотека ПНУ – <http://lib.pnu.edu.ua/>
3. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>

Викладач Костючок П. Л. професор кафедри етнології і археології